

Juhász Gyula elfelejtett Anna-versei

A költőt még ma sem ismerjük és becsüljük eléggé. Nem ismerjük, mert verseskötetei — keresett és ritka példányok még a legutóbbi válogatott kiadások is! — költeményeinek tán háromnegyed részét sem tartalmazzák; a költő fejlődését megvilágosító időrendjük pontatlan, sokban megtevesztő, s nem kevés e kiadásokban a továbbvándorló sajtóhiba, csonkítás sem.

Juhász Gyula összes verseinek minden eddiginél teljesebb és hitelesebb kiadását — mint egy múlt évi közleményünkben már jeleztük — a szegedi egyetem Irodalomtörténeti Intézetében egy magyarszakos hallgatókból álló munkaközösség készíti elő. A szegedi Juhász Gyula-munkaközösség tervszerű munkával dolgozza föl a folyóiratokban, napilapokban, különféle — gyakran kérészerű — időszakos kiadványokban, nyomtatványokban lévő, elfelejtett Juhász Gyula-verseket, amelyek a költő kötetekben eddig még nem jelentek meg.

A költő összes verseinek kiadása a tervek szerint a költő halála 20. évfordulójára, 1957. április 6-ára kerül dolgozóink asztalára, remélhetően egyszerre mindkét — tudományos, kritikai és népszerű — változatban. A kései határidőt, az elhúzódnak munkát részint a Juhász Gyula-textológia különleges nehézségei, a költő írásait rejtő kiadványanyag — több mint félévszázad termése (1899-től maig) — roppant nagysága, részint pedig a munkálatok kezdetleges technikai föltételei, anyagi alapjainak elégtelenségei okozták.

A kései határidő készletti a munkaközösséget arra, hogy a kutatómunka során előkerült versekből mutatványként időről-időre bemutasson egy-egy csokrot. Így adjuk most közre a költő tucatnyi elfelejtett, tehát egykor napilapok, folyóiratok hasábjain megjelent, de köteteibe máig föl nem vett Anna-verseit.

E versek a még friss Anna-szerelmem és Anna-csalódás idején (1908 és 1912 között) íródtak. Egyikük-másikuk (mint pl. a *Nyár, Amor, Coronatio, Télutó*) a leg-

szébb ismert Anna-versekkel, a *Milyen volt szőkesége* s az *Anna örök* címűkkel is vetekszik szépségben, mélységben. Várad, az ottani barátok, »a toll katonái« s »Thália szerzetesei«, az újságíró és színész környezet már a múlté; Anna távolban megnőtt, eszmévé finomult alakja, a szerelmet szimbolizáló emléke ég a sívár szakolcai magányban kesergő fiatal költő lelkében. Az emlékekből él, s szenvedése izzasztja ki zsenijéből költészete olyan igazgyöngyeit, mint az imént említettek. S ha tudjuk is, hogy ez a magánytette idegeit tönkre, s juttatta végső soron a magaválasztotta pusztulásba, e versek olvastán igazat adunk *Babits Mihálynak*: »Kétségtelenül elég volt már Szakolcából« — írja 1912 novemberében az áthelyezése ügyében segítséget kérő barátjának. »Bár ami a verseidre való hatást illeti, ebben nem egyezem meg teljesen a te pesszimizmusoddal. A szakolcai verseid épp oly szépek, mint a régiek, és ha van bennük monotonitás, az nagyon értékes monotonitás. Ha nem félnék veled szemben az olvasó önzésével fejezni ki magamat, azt mondanám, hogy a szakolcai magány neked semmiesetre sem ártott. Ezt mondom mint olvasód, de mint barátod valóban elszomorít kedélyednek csüggedése...«

Juhász Gyula Anna-dalainak az ezerszerű, fájdalmas, kielégítetlen szerelem örök művészi megfogalmazását köszöni a magyar irodalom. Nem Anna méltatlan személye a központja e költészetnek, hanem a szerelem maga:

Anna örök, mert Annát én szerettem! — mondja a költő, s ebben nem önmagát becsüli túl, hanem magában a költőt, s a költő lelkében az örök szerelmet. *Anna: jelkép.*

Irodalmunk legszebb szerelmes versei közé hadd illesszük be most Juhász Gyula Anna-verseinek néhány újabb, eddig nem ismert értékes darabját, a munkaközösség három fiatal tagja, *Batki Jenő*, *Greza Ferenc* és *Kovács Miklós* munkája gyümölcseként.

PÉTER LÁSZLÓ

Valakinek

Szép, büszke, fárasztó, kevély
Jéghegyein a gondolatnak
Jártunk kettesben, egyedül,
S a kacagó völgyben maradtak
Az öröm, mámor, üdvösség, remény,
Csak lelkedet csókoltam én borúsan,
Mert lelked az enyém!

Szép, büszke, fárasztó, kevély
Jéghegyek alatt él az élet,
Ott táncol, nótáz az öröm,
Miért vagyunk mi oly kevélyek,
Mért nem borulsz szívemre már?
Szemed, a nagy, a szép, az égbenéző
Mire vár?

Szeged és Vidéke, 1908. dec. 25.

A többi néma csend

Szeptember volt. Az ég üvegharangja
Derűsen kékllett, mint a jó remény
S a nyárutói kert pompája tarka
S arany volt a kert skárlátköpenyén.

Szeptember volt, évadja szép múlásnak.
A férfi, aki költő, állt merőn
Karját keresztbe fonta, mint a bánat
S végignézett a szőlős hegytetőn.

Elment egy asszony. Tegnap még szerette,
Műsája volt és hite volt neki,
Ma tudja már: a nő nem szereti.

Elment egy asszony. És a férfi lelke
A távozó után könnyezve száll
S úgy érzi: nem lesz többé verse már.

Nagyvárad, 1910. ápr. 10.

Úgy szeretem . . .

Úgy szeretem én mind e verseket,
Úgy ápolom, hisz gyermekeim ök,
Mind e nagy vágy ágyában született,
Mély vágyban, amely nem lelt földi nőt.

Ó verseim, ti elfáradt, beteg
Szép gyermekek, apátok fiai,
Lemondón járok én közöttetek,
Oly édes kín e sok bűt hallani.

Az egyik szöke s álmodón remeg,
Mint valami tavaszi, lázas est,
Szegény szonettetem, akkor született,
Mikor egy nagy szerelmem odalett.

A másik víg, boros, hangos gyerek,
De én tudom, a szíve mily beteg.
Felejteni akart akkor fejem
Valakit, akit sohse feledek . . .

Zengő szonettek, árva gyerekek!

A Hét, 1911. jan. 22.

És lassan mindent . . .

És lassan mindent elhagy a szívem
És lassan minden elhagy engemet
És búcsúzó lesz mindenegy napom
S a társak tőlem mind messzire válnak
S az én utam magányba tér örökre.
S akikkel múltó volt találkozásom,
Azok örökre a lelkemben élnek
S az örömök és bánatok zamata
Mind ajkamon van, mint örök virágméz.

És lassan mindent elhagy a szívem
És a magányom teljesteli lesz
Hervadt dicsőség koszorúival
S virágaival hervadt szerelemnek.
És lassan minden, minden e magány lesz
És e magányban mindent föllelek már.
S világgá tágul az örök magány!

Nagyvárad, 1911. ápr. 16.

Nyár

A távol csillagok oly szőke fénnel égnek.
(Annára gondolok, ki szőke s messze rég.)
Kaszálók illatát üzenik esti rétek.
(Annára gondolok, emléke enyhe, szép!)

A nyár ragyog, lobog. Pipacsosok a rétek.
(Annára gondolok, ó én letűnt nyaram.)
Öszünk be közeleg, falevél földre téved.
(Annára gondolok és siratom magam!)

Nagyvárad, 1910. júl. 26.

Múzsza

A színpalak közé vígan betáncolt
S megállt egy tarka spanyólfal megett.
S míg viharzott a vidám operett,
Beszéltem néki vágyról és halálról.

Ó, lámpaláztól ragyogó szemek,
Ó, fiatal mámor, ó arany évek,
O színpalak, ó festett semmiségek,
Közétek többé már nem tévedek!

Zengő finálé. Bibor s lila ködben,
Míg végsőt vonaglott a vad zene,
Táncolt, mosolygott szökén és merően.

Én néztem őt remegve és remélve,
Újjongott karja, válla és feje,
Ó életem gyászos Melpomenéje!

Aurora, 1911. máj. 22.

Kilenc óra

Kilenc óra. Nyugovóra takarodót fúnak,
Én is fúvok mai gondnak, mindennapi búnak.

Kilenc óra. Öreg este. Feketék a nyárfák,
Mostan szövök ifjú szívek holdas este álmát.

Kilenc óra. Valamikor én fiatal voltam.
De a szépek messze jártak, távol lugasokban.

Kilenc óra. Régi esték, vissza mikor tértek?
Soha, soha. Ifjúságot elvéteni vétek.

Kilenc óra. Takarodó. Térj meg árva lelkem,
Megtagodott ifjúságból. Mégis öreg lettem!

Nagyvárad, 1911. aug. 15.

Amor

*Anna, szépséged hív oltározója,
Anna, szíved reménytelen hívője,
Ma újra áldozom, ó édes ostya,
Kiben keservek mérge él beszöve,*

*Oltáraid előtt áll ifjúságom
És végzetem: tekints ez áldozatra,
Ó Anna, vértanúk végére vágyom
És üdvözt a vergődés malasztja.*

*Minden versemnek ünneplő palástját
Magamra öltvén, aranyos selyemben
Tört szemeim az üdvöt nyilni látják*

*S könnyek áldott borát áhítja lelkem,
Szép istennöm, ki híved nem szeretted,
S én bús papod, ki nem hisz már tebenned.*

A Hét, 1911. nov. 12.

Coronatio

*Annának víg bukását, könnyű vesztét
Jelentik gyászos pósták néha nekem,
Hogy elsodorták tőlem ködös esték,
S rózsák között botorkált víg vidéken.*

*Annának víg bukását nem sirattam,
Mert Annát nekem nem lehet siratni,
Annának én örök száz kincset adtam,
Min nem győzhetnek a pokol hatalmi.*

*Szépség, szüzesség, ifjúság virága,
Mint tépett párta, hullhat föld porába,
Örökkön él én édes, büszke, drága,
Mennyei mély szerelmem ciprusága.*

*Annának már a koronája készül
Aranyból és gyémántból szűz egekben,
Ő nem szédülhet le már semmi égből,
Anna örök, mert Annát én szerettem!*

Nagyvárad, 1912. febr. 25.

Télutó

Még benn ülünk. A kandalló varázsa
Melengeti a fázós bánatot,
Bovarynét olvassuk egyre-másra,
Künn zajlanak a víg vadászatok.

Valahol Pesten, messze, operába'
Puccini zeng ma s éber vonatok
Robognak át a gyémánt éjszakába.
Én itt vagyok és én itt maradok.

Emlékek szőnyegén rajzolgatok
S mint levendula, meghitt, régi bánat
Belengi csöndes, idegen szobámat

S míg künn a köd száll és végsőt havaz,
Szívemben Anna fénye fölragyog
S vígan kinyit a tavalyi tavasz.

Szeged és Vidéke, 1912. febr. 29.

Messzeségek

I.

Messze, messze töletek
Szép városok és szép színésznők,
Egy költő él, fásult, beteg
És nincs, nincs, aki szeretné őt,

Ki mondaná: bús, nagy szemed
Nekem drágább, mint indus ében,
Költöm, én megértettelek
S egy versed zeng szívembe épen.

Messze, messze töletek,
Asszonyok, fényesség, vidámság,
Egy költő él, fásult, beteg
S unottan lejt már halotti táncát
És alig érzi már az életet.

II.

Hotelszobának mélyén elfeküdni
És érezni: minden messze s veszve rég,
A hideg párnák kriptájába dűlni
S látni: bennünk van mind e messzeség,
A tört tükörbe nézni s túrve túrni,
Hogy arcunk idegen s holt, mint a jég,
Ó kínok kínja, poklok pokla: élni
És másnap újra élni s útra kélni.

A Hét, 1912. dec. 8.

Melankólia

*A kicsiny élet mégis szép nagyon,
És akad néha egy kis jó napom.
Egy szivar, melynek szőke füstje föl száll
Az őszi égbe, mint a bús ökörnnyál.*

*Egy csésze tea, melynek mámorában
Úgy nézek szét az álmos kis szobában,
Mint a nagy császár a kis szigeten,
Őszi rózsával árvult szívemen.*

*Egy szép levél, melyet a távol élet
Ideküld vígan. Benne egy idézet.
(Ezerkilencszáznyolc! Oly ifjú voltam
S Annának új rímekben udvaroltam!)*

*Egy régi arckép. Rajta szép ajánlás
Egy színésznőtől. Meddő éjszakázás
És vágy és bánat könnye, csókja rajta.
Becézgetem, mint bús babát a dajka.*

Vasárnapi Újság, 1912. szept. 29.

PETROVÁ CZ ISTVÁN ELBESZÉLÉSEI

Tavasz akar lenni

Bakó Jóska húsvét reggelén ünneplő feketébe öltözött, lajbija zsebébe dugta a locsolóüveget, s csak a kiskaputól véve búcsút, kilépett az utcára. Anyja sokáig nézett utána a tornácról, a faragott oszlopnak támaszkodva. Az öröm picit, halvány fényei csillantak meg a sovány, vékonyka asszony szemében... Talán még nincs komolyabb baja ennek a gyerekeknek. Pedig már azt hitte, búskomorra, emberkerülővé lesz. Olyan mogorva, szótalan. Olykor hiába is beszél hozzá, nem hallja, mintha valami nagy dolgon töprengene, gondterhelt, fáradt az arca. Az agya borult volna el?... Nem, ez mégse lehet. Mert különben csendes, rendes fiú, minden munkát elvégez a ház körül. Csak a társaságot kerüli. Pedig az kellene neki, társaság, melegség, vidámság. Hiszen gyerekek még. A télen múlt tizenhat éves. A vele egykorúak ma is párosával, hármával járnak az ismerősöket, locsolnak. Jóska meg... De lám, csak elindult ő is... — És Bakóné összébhúzza magán rojtos nagykendőjét, betámolyog a szobába, s leül betegágya szélére.

Jóska már a falu szélén ballag, kicsit meggörnyedve, behúzott nyakkal. Vigyázva kerülgeti a tócsákat, feszesen megy, apró léptekkel. A csizmanadrágja sem engedi, hogy nagyobbakat lépjen. Szűk már. Régen is volt rajta, apja temetésére vette fel utoljára, december közepén, akkor még jó volt. Azóta nem volt ideje ünneplőbe öltözni.

Apja halálával az ő vállára neheztedek a család gondjai, bajai. Majdnem összerogyott alattuk. Néhány nappal a temetés után megdőglött az egyetlen